

KAVAHDA VÄÄRÄÄ OPETUSTA

Paavali varoittaa vakavasti vääristä sanoista ja opetuksista, sillä niiden puhujat menevät ajan myöten yhä pidemmälle niissä (2 Tim 2:16). Hänen havaintonsa vastaa täysin myös omaa kokemustani. Haluan nostaa esille asian, josta olen jo aiemmin kirjoittanut eikä ole enää tarpeen palata asiaan yksityiskohtaisesti tässä eikä jatkossa. Silti paimenen vastuulle kuuluu kerrata jo opetettua tai opittua, etenkin jos sen hyvän Paimenen ääntä ei aina ole tahdottu kuulla ja seurata.

Herännäislehdessä ja muualla on keskusteltu Jumalan Sanan voimasta (nimenomaan saarnattuna, julistettuna ja luettuna) synnyttää uudesti. Se on tärkeä raamatullinen totuus ja juuri siksi keskeinen luterilainen painotus. Sen on kiistänyt emeritus piispa Matti Väisänen. Näin hän ei kumminkaan ole aina opettanut. Olen kerännyt ja säilyttänyt kaikki rukoilevaisnuorten illoissa pidetyt opetukset vuosikymmenten ajoilta. Selasin niitä eräänä päivänä. Löysin niiden joukosta Väisäsen rukoilevaisnuorten illassa Ryttylässä 28.2.1998 pitämän opetuksen aiheesta ”Kaste”. Hän opettaa hyvin. Monisivuisessa monisteessa hän mm. kirjoittaa: Jos kastettu luopuu Kristuksesta, hän hukkuu. Sitten po. teksti jatkuu sanasta sanaan seuraavasti:

Sen jälkeen sinut on Jumalan Sanan (julistuksen) kautta jälleen uudestisyntyetty Jumalan lapseksi (1Pt 1:23, perfekti, tässä ei puhuta kasteesta mitään, vaan sanasta; Gl 4:19 ”oodinoo” = olla synnytyskivuissa). Tuhlaajalapsi on palannut kotiin (Lk 15:11-32).

Tällainen opetus on raamatullista ja luterilaista (vaikka itse korostaisin jopa enemmän sanassa tapahtuvan ja jo kasteessa tapahtuneen uudestisyntymisen yhteyttä).

Myöhemmin samana vuonna Väisänen tuli myös Rukoilevaisnuorten leirille Eurajoella 13.8.1998 puhumaan aiheesta ”Kaste + ehtoollinen – vanhurskauttaminen”. Siinä hänen opetuksensa on jo jostain syystä epäselvämpi (olematta silti väärää). Ei ole syytä dokumentoida tuota opetusta tarkemmin tässä yhteydessä.

Ennen kuin Väisänen julkaisi kirjansa ”Pyhä kaste Raamatussa” vuonna 2000, sitä käytiin yhdessä hänen kanssaan huolellisesti läpi luku luvulta monissa palavereissa tai seminaareissa, joissa mukana olivat Simo Kiviranta ja minä itse. Ymmärtääkseni niissä yhteyksissä ei tullut esille mitään vakavaa poikkeamaa raamatullisesta ja luterilaisesta perusopetuksesta. Koko käsikirjoitus lienee valmistunut vuoden 1999 aikana. Siksi näyttää siltä, että Väisäsen kasteopetukseen alkoi tulla muutosta tai säröä vuoden 1998 loppupuolella ja vuoden 1999 alkupuolella, mahdollisesti jo kesän 1998 aikana. Ehkäpä tällä tiedolla voi joskus olla kirkkohistoriallista merkitystä asiaa tarkemmin tutkittaessa.

Sen muistan, että jo silloin noissa palavereissa arvostelin Väisäsen hahmottelemaa ”kahden uskon mallia” (jonka mukaan lähinnä hän itse viime kädessä päättää, mikä usko on ja mikä ei ole ”pelastavaa uskoa”). Hän lupasi minulle muuttaa kaavionsa ja selventää opetustansa. Silti myöhemmin huomasin, että hän ei ollut muuttanut sitä (ainakaan sanottavasti).

Kun sitten minulta pyydettiin kirja-arvostelua Väisäsen kastekirjoista arkkhiippakunnan tiedotuslehteen ”Tuore oliivipuun lehti” (2002 nro 1, 17-18), kirjoitin tämän johdosta seuraavasti:

Joskus perustelut sortuvat liialliseen erittelyyn. Esimerkkinä mainitsen pitkät pohdinnat pelastavasta uskosta ja pelastetun uskosta sekä niiden välisistä suhteista (I osa, ss. 245-249). Tekijä toki myöntää, että havainnollistavat kaaviot ontuvat usein. Mutta kun vielä kaiken jälkeen todetaan, että ”kristillinen kaste sijoittuu ‘pelastavan uskon’ ja ‘pelastetun uskon’ välimaastoon” (s. 249), jää kyllä ihmettelemään, millaisesta uskosta lopulta on kysymys kasteessa. En yhtään hämmästele, että käytävässä keskustelussa on nostettu esille etenkin lapsen uskon luonne ja kasteen merkitys armonvälineenä.

Kuultuaan kirjoittamastani arviosta jostain Väisänen soitti minulle sen johdosta ja kysyi, missä se on julkaistu. Rakentavan keskustelun jälkeen hän ymmärsi varsinaisen asiani ja taasen lupasi muuttaa kirjansa opetusta tältä osin tulevassa englanninkielisessä julkaisussa. (En ole asiaa sen koommin tarkistanut, mutta en kyllä usko muutosta tapahtuneen.)

Vuodet kuluivat. Väisänen opetus radikalisoitui hiljalleen. Jossain välissä minua pyydettiin STI:lle pitämään opetusluento uudestisyntymisestä. Se on edelleen katsottavissa netissä, YouTubessa. Siinä yhteydessä otin kantaa ajankohtaiseen keskusteluun. Ikään kuin ennustin, että ”kahden uskon malli” varmaan johtaa uudenlaiseen ammattisanastoon: käsitteen ”uudestisyntymä” rinnalle tulee tavallaan käsite ”uudestisiittäminen” ja niiden avulla pyritään edes joten kuten erottelemaan ”pelastava” ja ”ei vielä pelastava usko” toisistaan. Valitettavasti jotain tällaista sekoilua oli pian edessä.

Kuten tiedetään, myös Herännäislehdessä käytiin muutama vuosi sitten pitkä ja tärkeä (mutta osittain uuvuttava) keskustelu. Palasin siihen kirjoittamassani artikkelissa, joka julkaistiin vuonna 2018 STI:n juhlakirjassa: ”Kirkon parhaaksi 30 vuotta”. (Sama artikkeli on juuri nyt julkaistu englanniksi Amerikassa hiukan muokattuna ja täydennettynä.) Tässä yhteydessä kirjoitin:

Torjuessaan puhdasoppisen luterilaisuuden Väisänen antaa ymmärtää itse seuraavansa Lutherin teologiaa uskollisesti. Tämä tuntuu minusta sikäli yllättävältä, että keskustelussani hänen kanssaan Länsi-Suomen Herännäislehdessä vuonna 2014 hänen aiemmasta kastekirjastansa hän sivuutti järjestelmällisesti kaikki lainaukseni Lutherilta ja luterilaisista Tunnustuskirjoista! Niistä hän ei silloin sanonut yhtään mitään, koska ne puhuvat selvää kieltänsä Jumalan sanan voimasta synnyttää uudesti. Nyt hän palaamatta ollenkaan keskusteluamme väittää seuraavansa Lutheria. (s. 205, nootti 74)

Tämä keskustelu jatkui myöhemmin STI:n nettisivuilla. Nyt Väisänen joutui jo myöntämään, ettei hän aina seuraa Lutherin opetusta eikä luterilaista tunnustusta. Siksi kirjoitin:

Luterilaiseksi itseään kutsuvan piispan odottaisi tuntevan ja puolustavan luterilaista oppia. En kyllä ihan odottaisi lukevani, että Luterilaisten Tunnustuskirjojen kielenkäyttö käy ”sitä suurpiirteisemmäksi”, ”mitä kauemmaksi itse fokuksesta” mennään (s. 6). Myöhemmin sitten sanotaan, että ”kieltämättä” Väisänen ja minun lainaamien Luther-sitaattien välillä ”on ainakin painotusero ellei enemmänkin”. Syyksi arvuutellaan, että ”ehkä Lutherin kasteteologian muotoutuminen oli vielä keskeneräinen” (!) Kirkkopostillassa. (Kirkkopostilla julkaistiin 1527 ja sen jälkeen lukemattomia painoksia.) Seuraavaksi todetaan vuorenvarmasti, että ”meidän ei mielestäni kannata tehdä Lutherin tekstien sisäisistä jännitteistä ja tulkinnoista seurakuntaa jakavia ongelmia”. (Mutta onpahan tässä kyse mitä merkittävimmästä pelastusopista.) ”Emme ole sitoutuneet Lutheriin”, vaikka ”suuresti kunnioitamme” häntä uskonpuhdistajana ja oppi-isänämme (s. 11). Olen kuulemma ”siinä oikeassa, että Lutherin Kolminaisuuden päivän evankeliumisaarnasta saa sen vaikutelman, että Johanneksen kasteessa myös uudestisyntyi Jumalan lapsiksi”. Ongelmana on vain se, että minä ja Luther olemme väärässä (s. 13-14). Lopuksi me saamme kuulla vahvan vakuutuksen, että Väisänen ei olisi kritisoinut Lutheria eikä myöskään Tunnustuskirjoja (s. 18). Hän siis luterilaisena piispana puolustaa luterilaista oppia. Kansankirkossa piispat puhuvat samaan tapaan: poiketaan luterilaisesta opista ja ei kuitenkaan poiketa.

Tähän lopetin tuolloisen keskustelun. Nyt olen huomannut, että Väisänen on siirtynyt jo arvostelemaan Raamatun tekstiä. Hänen arvostelunsa kärki kohdistuu jakeeseen Apt. 8:37: ”Mutta Philippus sanoi: jos sinä kaikesta sydäimestä uskot, niin tapahtukoon. Hän vastasi ja sanoi: minä uskon Jesuksen Kristuksen Jumalan Pojaksi.” Väisänen kirjoittaa:

Vulgatassa ja Textus Receptuksessa sekä näitä seuraten Lutherin saksankielisessä Raamatun käännöksessä Etiopian hoviherran kasteesta kertovassa jaksossa (Apt 8:36-39) oli vielä mukana jae 37, joka puuttuu vanhimmista ja arvovaltaisimmista käsikirjoituksista. Mainitun jakeen mukaan Filippus sanoi hoviherralle, joka halusi saada kasteen: ”*Jos koko sydäimestäsi uskot, se on mahdollista.*” Kun hoviherra vastasi: ”*Minä uskon, että Jeesus Kristus on Jumalan Poika*”, Filippus kastoi hänet, kuten seuraavassa jakeessa 38 kerrotaan.

Väisänen järkeilee, että Apt. 8:37 on syvimmältään väärää opetusta. Hän itse silti edelleen opettaa raamatullisesti, koska kyseinen jae ei ole kuulunut Luukkaan tekstiin alkuaan. Lisäksi ”puhdasoppi-

suuden ajan suuret teologit erehtyivät”, kun he oman Raamattunsa mukaisesti luulivat ”myöhempää lisäystä” raamatulliseksi. Siksi heillä oli hyväksyttävä ”alibi” erehdykselleen jne.

En halua pitkittää keskustelua tästä tämän enempää. Uskon, että lukijat jo vähemmästäkin ymmärtävät, ettei tuollaisessa selittelyssä ole Hengen valoa eikä paloa nimeksikään.

Joskus minulle on sanottu tästä koko keskustelusta, että ”siinä sivulauseesta tehdään päälause” tai että eroja syntyy vain, jos ”kuvan resoluutiota tarkennetaan hienommaksi ja entistä terävemmäksi”. Ei siltä näytä. Jos ja kun opetetaan raamatun vastaisesti, Lutherista poiketen ja toisin kuin luterilainen tunnustus asian ilmaisee, ollaan kaukana totuudesta. Niissä tapauksissa ei löydy ”oikeat alttarit ja saarnatuolit”.

Kerrataan vielä lyhyesti raamatullinen ja luterilainen opetus:

- 1) Kasteessa tapahtuvasta uudestisyntymisestä ei tarvitse vetää sitä väärää johtopäätöstä, että (luettu ja saarnattu) Jumalan Sana ei muka synnyttäisi uudesti.
- 2) Vastaavasti ehtoollisessa tapahtuvasta syömisestä ja juomisesta ei kukaan vedä sitä johtopäätöstä, että Jumalan Sana ei ruoki ja juota nälkäistä sielua.
- 3) Onneksi (ja nimenomaan autuudeksi!) Jumala jakaa samaa armoansa moninaisesti kuullun Sanan (raamatullinen saarna) ja näkyvän Sanan (sakramentit) kautta. Sana vaikuttaa samaa kuin sakramentit näkyvässä muodossa.
- 4) Kaikkeaa järkeisoppineisuutta kuuluu välttää. Siinä Raamatun sanaa yritetään pakottaa väkisin järkevän ihmismielen mukaiseksi. Sama väkinäisyys toistuu, jos meidän kielemme annetaan määritellä raamatullisen ”Kaanaan kielen” rajat ja mahdollisuudet. Väitetään esimerkiksi täysin ylimalkaisesti, että ”mehän synnymme maailmaan ainoastaan kerran ja vastaavasti me synnymme uudestaan kerran kasteessa eikä siksi saarnattu Jumalan sana synnytä ketään uudesti”. Ei suinkaan noin. Raamattu puhuu kasteessa tapahtuvasta kuolemasta ja ylösnousemisesta jopa ihan päivittäisenä tapahtumana (ks. Room. 6). Se on totta, koska se on kirjoitettuna Jumalan Sanassa, vaikka meidän mielestä tämä tällainen on sula mahdottomuus. ”Järki vangiks’ ottakaamm’, Pyhää Henkee anokaamm’, joka oikein opettaa Isää, Poikaa tuntemaan.” (Akrenius 63:1)

Lopetan vihdoin ja viimein tähän. Mahdollista jatkokeskustelua varten ei ole tarpeen avata Herännäislehden sivuja millekään vääräoppiselle väkäämiselle. Olen halunnut osoittaa keskitetysti, kuinka väärä opetus leviää ja kasvaa ajan kanssa, jollei sitä suitsita ja kumota. Tämä kuuluu ehdottomasti ja väistämättä paimenen tehtäviin. Olkoot muut mitä mieltä ovat, minä opetan näin jHs. Ei ainoastaan kirkon piirissä yleensä vaan jokaisella meistä on kiusaus valita omat opettajamme oman korvasyyhymme (tai oman ryhmittymämme) mukaan. Se on sitä aikaa, joka ennustuksen mukaisesti tulee eikä silloin kärsitä ”terveellistä oppia” (2. Tim. 4:1-4).